

Briselē, 2024. gada 15. novembrī
(OR. en)

15562/24

EMPL 566
SOC 829
EDUC 417
ECOFIN 1285
COMPET 1117
DIGIT 234
ENV 1119

PIEZĪME

Sūtītājs:	prezidentvalsts
Saņēmējs:	Pastāvīgo pārstāvju komiteja / Padome
Temats:	2025. gada Eiropas pusgads: prioritātes nodarbinātības un sociālās politikas jomā – <i>politikas debates</i>

Pielikumā ir pievienota prezidentvalsts orientējoša piezīme par minēto tematu, lai sagatavotos Padomes (EPSCO) politikas debatēm 2024. gada 2. decembrī.

2025. gada Eiropas pusgads: prioritātes nodarbinātības un sociālās politikas jomā

politikas debates

Ministri tiek aicināti paust viedokli par turpmākajām prioritātēm nodarbinātības un sociālās politikas jomā ES līmenī. Visaptveroši un uz nākotni vērsti ziņojumi, kā arī attiecīgie pēdējo gadu laikā publicētie dokumenti ir devuši vērtīgu ieguldījumu šajās debatēs, tādēļ dažu šo ziņojumu un dokumentu svarīgākie vēstījumi ir izcelti šajā piezīmē.

Eiropas pusgada ikgadējais cikls parasti sākas novembrī, kad Eiropas Komisija iesniedz Eiropas pusgada rudens paketi, tostarp vienoto nodarbinātības ziņojumu darba tirgus, prasmju un sociālās politikas jomās. Rudens paketē ir izklāstītas vispārējās ekonomikas, nodarbinātības un sociālās prioritātes, kā arī sniegtas dalībvalstīm paredzētas politiskās norādes nākamajam ciklam. Attiecībā uz 2025. gada pusgada ciklu institucionālās pārejas dēļ Komisija nolēma publicēt rudens paketi vēlāk nekā parasti un divos posmos: ar fiskāliem jautājumiem saistītās paketes daļas novembra beigās un pārējos elementus, tostarp ar nodarbinātību un sociālo jomu saistītās daļas, kad darbu sāks jaunā Komisija. Tādēļ šogad rudens pakete netiks iesniegta *EPSCO* padomes decembra sanāksmē.

Augsta līmeņa grupas sociālās aizsardzības un labklājības valsts nākotnes jautājumos ES (turpmāk: *HLG*) ziņojumā ¹, kas publicēts 2023. gada februārī, tika analizēta galveno megatendenču prognozētā ietekme uz sociālo aizsardzību un labklājības valsti. *HLG* uzsvēra, ka mūsu sabiedrību, ekonomiku un darba tirgus ietekmē vairākas globālas megatendences. Jo īpaši tika apzinātas demogrāfiskās pārmaiņas, pārmaiņas darba pasaulē, klimata pārmaiņas un zaļā pārkārtošanās, un tika pētīta to ietekme dzīves cikla perspektīvā. Ziņojumā uzsvērts, cik svarīga ir iekļaujoša un taisnīga labklājības valsts, lai līdz minimumam samazinātu sociālos riskus un mazinātu ekonomiskās grūtības, vienlaikus atbalstot ekonomikas izaugsmi un individuālo labklājību. *HLG* apgalvo, ka mūsdienīgām labklājības valstīm būtu jānodrošina spēcīgas rezerves aizsardzībai pret ekonomikas satricinājumiem un jāiegulda “atspēriena punktus”, kas palīdz cilvēkiem kritiski svarīgos dzīves pārejas posmos. Atzīstot, ka nav universāla risinājuma, ziņojumā bija iekļauts saraksts ar 21 ieteikumu vairākās politikas jomās, galvenokārt mudinot dalībvalstis modernizēt un stiprināt labklājības valstis.

Nodarbinātības komiteja (*EMCO*) un Sociālās aizsardzības komiteja (*SPC*) 2024. gada februārī sagatavoja atzinumu ² “Savienības turpmākās politikas prioritātes attiecībā uz Eiropas sociālo tiesību pīlāru”, ko *EPSCO* ministri apstiprināja 2024. gada marta sanāksmē. Atzinumā uzsvērts, ka kopš sociālo tiesību pīlāra izsludināšanas 2017. gadā ir panāktas vienošanās par daudzām ES iniciatīvām, pieņemot Padomes ieteikumus un citus ieteikuma tiesību instrumentus, kas ir piemēroti un efektīvi rīki norāžu sniegšanai dalībvalstīm attiecīgajās politikas jomās, kā arī panāktas vienošanās par juridiski saistošām ES direktīvām un regulām, kurām ir tiešāka ietekme uz valstu tiesību aktiem. Atzinumā arī norādīts, ka lielais skaits ES iniciatīvu, par kurām panāktas vienošanās kopš 2017. gada, prasīja turpmāku transponēšanu un pienācīgu īstenošanu, kā arī pārraudzību attiecībā uz to, vai to iedarbība saglabājas arī turpmāk, ņemot vērā strauji mainīgās ekonomikas un sabiedrības, vienlaikus koncentrējoties uz administratīvā sloga samazināšanu.

¹ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=88&eventsId=2057&furtherEvents=yes&langId=en>.

² Dok. 7635/24.

Enrico Letta ziņojumā “*Much More Than a Market*” (Daudz vairāk nekā tirgus) ³, kas publicēts 2024. gada aprīlī, ir uzsvērtā nepieciešamība stiprināt vienotā tirgus sociālo dimensiju, nodrošinot sociālo taisnīgumu un kohēziju. Ziņojumā norādīts, ka, lai vienotais tirgus būtu patiesi veiksmīgs un sociāli ilgtspējīgs, būtu jāsasniedz trīs galvenie mērķi: i) lielākam cilvēku skaitam nodrošinātas darbaspēka priekšrocības, ii) izvairīšanās noteikt pēc iespējas zemākus standartus, kā arī iii) saglabāta un konsolidēta Eiropas tirgus ekonomika.

Mario Draghi ziņojumā “*The future of European competitiveness*” (Eiropas konkurētspējas nākotne) ⁴, kas publicēts 2024. gada septembrī, ir uzsvērts, ka zaļā pārkārtošanās un digitālā pārkārtošanās būs sekmīgas tikai tad, ja tiks īstenotas sociāli taisnīgā veidā, pievēršot uzmanību kvalitatīvu darbvietu nodrošināšanai un tam, lai būtu pieejams pietiekams daudzums kvalificētu darbinieku šā darba veikšanai. Ņemot vērā pašreizējo trūkumu gan darbvietu, gan prasmju ziņā, ļoti svarīga ir ES darbaspēka pārkvalifikācija un prasmju pilnveide. Attiecībā uz jauno likumdošanas ciklu ziņojumā aicināts pilnībā pārskatīt ES politiku attiecībā uz prasmēm, tostarp stiprināt koordināciju un sociālo partneru efektīvāku iesaisti izglītības un mācību politikas izstrādē.

³ <https://www.consilium.europa.eu/media/ny3j24sm/much-more-than-a-market-report-by-enrico-letta.pdf>.

⁴ https://commission.europa.eu/topics/strengthening-european-competitiveness/eu-competitiveness-looking-ahead_en#paragraph_47059

Ziņojumā “*Employment and Social Developments in Europe*” (Nodarbinātības un sociālās tendences Eiropā) ⁵, kas publicēts 2024. gada septembrī, Eiropas Komisija sniedza informāciju par galvenajām tendencēm ekonomikā, darba tirgū un sociālajā jomā, izvērtēja sociālekonomisko konvergenci ES un analizēja sociālo ieguldījumu lomu. Tajā uzsvērts, ka plašas ekonomiskās stagnācijas kontekstā 2023. gadā darba tirgi joprojām bija ļoti noturīgi un tika novērotas dažas sociālo rezultātu uzlabojumu pazīmes. 2023. gadā ekonomikas izaugsme ES atpalika no citām attīstītajām ekonomikām, un inflācija kopš 2021. gada otrās puses pastāvīgi pieaug. Attiecībā uz Savienības 2030. gada pamatmērķrādītājiem ziņojumā norādīts: i) nodarbinātības līmenis ES sasniedza rekordaugstu līmeni – 75,3 %, savukārt bezdarba līmenis nedaudz samazinājās. Uzņēmumi saskārās ar darbaspēka un prasmju trūkumu, un brīvo darbvieta līmenis joprojām bija rekordaugsts, ii) pieaugušo līdzdalība izglītībā un mācībās joprojām bija krietni zem ES mērķrādītāja. 2022. gadā izglītības vai mācību pasākumos piedalījās 46,6 % cilvēku 25–64 gadu vecumā, kas cita starpā skaidrojams ar grūtībām piekļūt kvalitatīviem mācību kursiem, grafiku konfliktiem ar citiem pienākumiem, finansiāliem šķēršļiem vai potenciālo dalībnieku vēlmi, iii) nabadzības vai sociālās atstumtības riska rādītājs (*AROPE*) 2023. gadā nedaudz samazinājās līdz 21,4 %, bet dažās neaizsargātās grupās saglabājās augsts, un ienākumu nevienlīdzība kopumā saglabājās stabila, savukārt smagas materiālās un sociālās nenodrošinātības rādītājs pieauga. Ziņojumā norādīts, ka pēdējās desmitgades laikā vairāki ekonomikas, darba tirgus un sociālie rezultāti visā ES ir kļuvuši saskaņotāki, taču atšķirības starp dalībvalstīm joprojām ir ievērojamas. Ziņojumā arī uzsvērtā sociālo ieguldījumu un reformu un investīciju nozīme tādās svarīgās jomās kā prasmju pilnveide un pārkvalifikācija, mūžizglītība, aktīva darba tirgus politika, pirmsskolas izglītības un aprūpes politika, ko var papildināt ar lielākiem ieguldījumiem cenas ziņā pieejamos mājokļos un sociālajā aizsardzībā.

⁵ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=en&pubId=8641&>

Komisijas vērienīgos mērķus attiecībā uz turpmākajām ES līmeņa iniciatīvām uzsver arī priekšsēdētājas fon der Leienas priekšlikums nākamajā kolēģijā iecelt priekšsēdētāja izpildvietnieku, kurš cita starpā būtu atbildīgs par cilvēkiem un prasmēm, un vairākus citus komisārus, kuru pārziņā būtu nodarbinātība, sociālā politika un līdztiesība. Lai sasniegtu ES 2030. gada pamatmērķrādītājus nodarbinātības un prasmju jomā, kā arī nabadzības mazināšanas jomā, Komisija plāno izstrādāt jaunu rīcības plānu par Eiropas sociālo tiesību pīlāra īstenošanu, ko paredzēts iesniegt 2025. gadā. Turpmākās jaunās iniciatīvas, piemēram, kvalitatīvu darbvietu ceļvedis, jauns Eiropas sociālā dialoga pakts, ES nabadzības novēršanas stratēģija un Eiropas pieejamo mājokļu plāns, ir vērstas uz to, lai palīdzētu sasniegt ES pamatmērķrādītājus.

Attiecībā uz *EPSCO* padomes politikas jomām būtu jāuzsver divas galvenās tendences, kas ir saistītas ar Eiropas pusgadu. Pirmkārt, kopš Eiropas sociālo tiesību pīlāra izsludināšanas 2017. gadā tā uzraudzība ir integrēta Eiropas pusgadā, t. i., saskaņojot nodarbinātības pamatnostādnes ar Eiropas sociālo tiesību pīlāra principiem. Šo uzraudzību veic ar vienoto nodarbinātības ziņojumu (*JER*), kurā tiek izmantots sociālo rezultātu pārskats. Otrkārt, šajā kontekstā un lai stiprinātu Eiropas pusgada sociālo dimensiju un *EPSCO* padomes lomu gada ciklos, Eiropas pusgada 2024. gada ciklā izmēģinājuma veidā tika iekļauta sociālās konverģences analīze, kuras pamatā ir sociālās konverģences sistēmas (turpmāk: *SCF*) iezīmes.

Darbs pie *SCF* sākās pēc Beļģijas un Spānijas iniciatīvas, kas tika iesniegta *EPSCO* padomes 2021. gada oktobra sanāksmē, lai ieviestu “sociālās nelīdzsvarotības novēršanas procedūru”.

Saskaņā ar pilnvarām, kas saņemtas no Francijas, Čehijas un Zviedrijas prezidentvalstīm, *EMCO* un *SPC* rūpīgi pārdomāja šo iniciatīvu. Vispirms *EMCO* un *SPC* 2022. gada 16. maija atzinumā ⁶ uzsvēra, ka ir vajadzīgs turpmāks konceptuālais un analītiskais darbs pie iniciatīvas galvenajiem aspektiem, norādot, ka dalībvalstu viedokļi par tās iespējamo pievienoto vērtību ir atšķirīgi. Ņemot to vērā, papildu tehnisko darbu veica īpaša *EMCO* un *SPC* darba grupa, kurā brīvprātīgi piedalījās 21 dalībvalsts un Komisija. Laikposmā no 2022. gada septembra līdz 2023. gada maijam darba grupa pētīja “sociālās konverģences sistēmas” iespējamo struktūru un metodiku un sagatavoja ziņojumu. Pēc šā ziņojuma izskatīšanas *EMCO* un *SPC* sagatavoja un apstiprināja svarīgākos vēstījumus par sociālās konverģences sistēmas ieviešanu Eiropas pusgadā. Tajos tika atzīts, ka dalībvalstīs ir atšķirīgs atbalsta līmenis un neskaidrības. Svarīgākie vēstījumi ⁷ ministriem tika iesniegti *EPSCO* padomes sanāksmē 2023. gada jūnijā, un Padome tos pieņēma zināšanai. Eiropas pusgada 2024. gada ciklā, proti, Komisijas priekšlikumā 2024. gada vienotajam nodarbinātības ziņojumam, kas publicēts 2023. gada novembrī, Komisija iekļāva dziļāku analīzi par iespējamiem augšupējas sociālās konverģences riskiem attiecībā uz konkrētām valstīm, pamatojoties uz sociālās konverģences sistēmas elementiem, kas aprakstīti *EMCO* un *SPC* svarīgākajos vēstījumos. Tā kā starp dalībvalstīm trūka vienprātības par minēto Komisijas priekšlikumu, Padome saistītajos secinājumos ⁸ to ņēma vērā un aicināja Nodarbinātības komiteju un Sociālās aizsardzības komiteju novērtēt izmēģinājuma veidā veiktās augšupējas sociālās konverģences analīzes ietekmi, pamatojoties uz sociālās konverģences sistēmas elementiem, tostarp attiecībā uz tās pievienoto vērtību un iespējamo administratīvo slogu. Padome arī aicināja Nodarbinātības komiteju un Sociālās aizsardzības komiteju novērtēt tās ietekmi, tostarp tās pievienoto vērtību un iespējamo administratīvo slogu.

⁶ Dok. 9222/22.

⁷ Dok. 9481/23 un ADD1.

⁸ Dok. 7665/24.

Paralēli 2024. gada pusgada ciklam pēc tam, kad bija pabeigta ES ekonomikas pārvaldības pārskatīšana, Padome un Eiropas Parlaments vienojās jaunajā Regulā 2024/1263 iekļaut “*sistēmu sociālās konverģences risku apzināšanai*” kā vienu no Komisijas rīcībā esošiem instrumentiem, lai uzraudzītu nodarbinātības pamatnostādnes un sociālo tiesību pīlāra principu īstenošanu.

EMCO un SPC veica novērtējumu no 2024. gada septembra līdz novembrim un iekļāva galvenos konstatējumus piezīmē⁹ EPSCO ministriem, uzsverot pieredzi, dalībvalstu nostāju atšķirības un korekcijas (piemēram, attiecībā uz metodiku, rādītājiem, procedūru utt.), kas vajadzīgas, lai uzlabotu SCF. Piezīmē arī norādīts, ka, lai gan dažas dalībvalstis saskatīja ieguvumus no sociālās konverģences sistēmas īstenošanas 2024. gada ciklā izmēģinājuma veidā, citām bija šaubas par sistēmas pievienoto vērtību un tās galīgo mērķi salīdzinājumā ar agrāko praksi.

Šajā sakarībā ministri tiek aicināti apmainīties viedokļiem par šādiem jautājumiem:

- 1) *Ņemot vērā iepriekš minētās tendences, analīzi un ierosinājumus, kādas prioritātes jūs noteiktu 2024.–2029. gadam, ņemot vērā gaidāmo jauno Eiropas sociālo tiesību pīlāra rīcības plānu?*
- 2) *Vai, ņemot vērā jūsu pieredzi saistībā ar SCF īstenošanu izmēģinājuma kārtā un EMCO un SPC piezīmi, piekrītat, ka pēc izmēģinājuma posma ir jāuzlabo augšupējas sociālās konverģences analīze, pamatojoties uz SCF elementiem? Ja jā, tad kuri analīžu elementi būtu jāuzlabo, ņemot vērā turpmākos Eiropas pusgada ciklus?*

⁹ Dok. 15563/24.